भाग २ - एबा कोच दि कंप्लीट

ताजमहाल पुस्तक परिचय. -

४. तळघरातील बंद खोल्या ५. बा(पा)दशाह

नाम्यातील ४०२ -४०३ पानांचा संदर्भ.

भाग २ एबा कोच दि कंप्लीट ताजमहाल पुस्तक परिचय.

४.तळघरातील काही खोल्यांना विटांच्या बांधकामाने बंद केले जाणे.

५. बादशाहनामामधील ४०२-४०३ पानावरील भाषांतरातून निर्माण होणारे निष्कर्ष.

४.तळघरातील काही खोल्यांना विटांच्या बांधकामाने बंद केले जाणे

कै. ओकांच्या लेखनातून ताजमहालाच्या तळघरात काही असे अवशेष दडवले असावेत कि ते इतरत्र कुठेही ठेवले तर गवगवा होऊन त्यातून त्या काळातील जनतेत असंतोष पसरेल. त्यापेक्षा तिथल्या तिथेच ते खोलीत बंद करून टाकले तर सोईचे होईल. असे मत मांडले आहे.

शाहाजहानचा उद्देश पत्नीच्या सन्मानार्थ तिच्यासाठी कबर बनवायचा होता असे असेल तर मग सात स्तरावरील बांधकामात इतर तळघरात पासून ते इतर - सवाल-जबाब इमारती, नगारखाना व समोरच्या जिलूखाना इमारतीत व

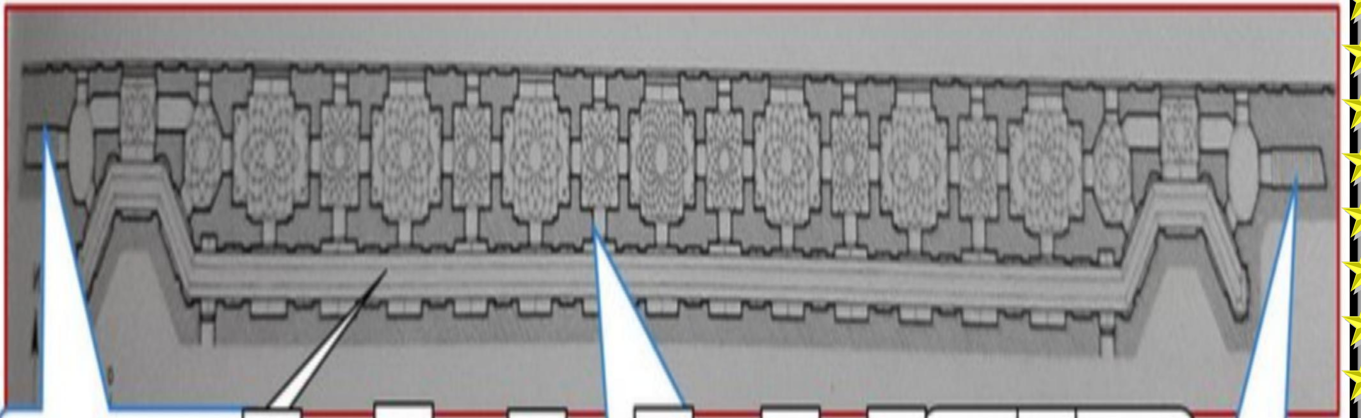
आसपासच्या कबरी, खोल्या बांधायची गरज काय?

याचे कारण म्हणजे या इमारती ऐत्या तयार होत्या. म्हणून ताब्यात घेतल्या गेल्या कालांतराने त्यांची उपयोगिता संपल्यावर त्यातील नको असलेल्या वस्तू अडगळीचे सामान म्हणून त्या खोल्यात टाकून वरून विटांनी त्या खोल्या बंद केल्या गेल्या. वगैरे वगैरे¶

एबा कोच 'दि कंप्लीट ताजमहाल' पुस्तकात यावर काय प्रकाश टाकतात?

तहखाना या शीर्षकाखाली पान १४८ वर इतरांना ज्या तहखान्यात खाली जायला शक्य नाही तिथे त्या गेल्या. तिथल्या विटांचे बांधकाम करून बंद केलेल्या भागाचे क्र.२११,२१२, २१३ फोटो सादर केले आहेत. ते तहखाने का बंद केले असावेत यावर त्यांनी भाष्य अपेक्षित आहे त्या काय म्हणतात ते समजून घेऊ.

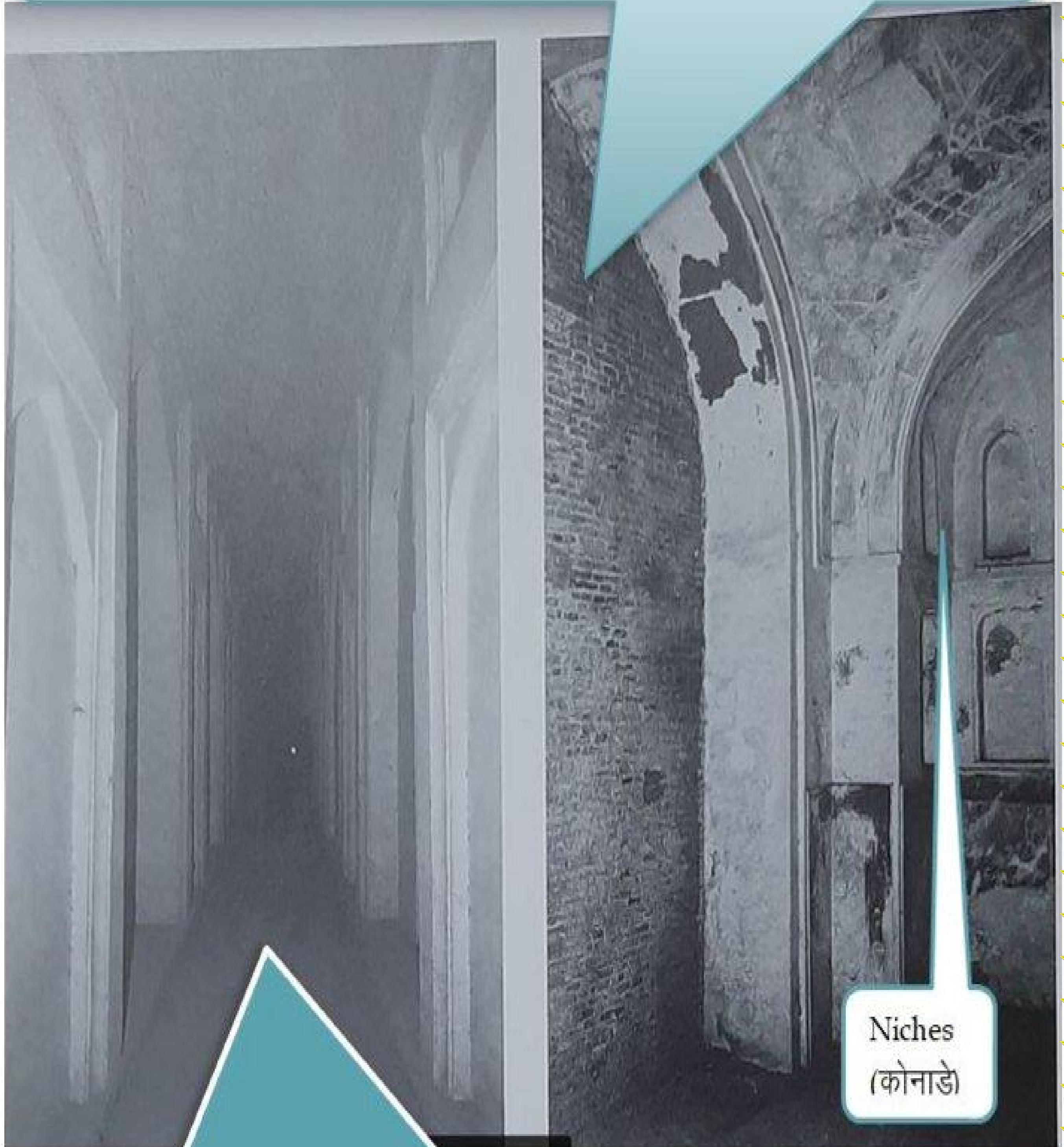
पान १४८ वर २ फोटो व १आकृतीमधून त्या समजावून देतात.



(ताजमहालाची मुख्य संगमरवरी इमारत लाल रंगाच्या दगडी चौथऱ्यावर उभी आहे.) त्या लाल चौथऱ्याच्या यमुना नदीच्या पात्राकडील बाजूला चौथऱ्याच्या पोटात एक 'गॅलरी' (जिथून राजाच्या राण्या आपल्या लवाजम्यासह ताजमहाल पहायला येत तेंव्हा नदीपात्रातील रम्य संध्याकाळ, गारवा अनुभवता यावा म्हणून ती गॅलरी वापरली जात असली पाहिजे. (त्या must शब्द वापरतात.) आता तिथे प्रकाश व्यवस्था नष्ट आहे.

सात कमानींचा तहखान्यातील टेरेस म्हणून उल्लेख औरंगजेबाने आपल्या सन १६५२मधील अहवालात ('तहखाना ई कुर्सी हफ्तादर') केला होता. सध्या या तहखाना टेरेसला जायला दोन्ही बाजूला खाली उतरायला जिने आहेत. सध्या ते लोखंडी जाळ्यांनी बंद करून टाकले आहेत. त्यामुळे अंधारी मार्ग पुढे कुठे-कुठे जात असावा याचे विविध तर्क लोक करत राहतात.

One of the seven main rooms, showing the walled-up arch on the left that once opened to the river, and remains of the qalib kari vault. (Photographs taken in 2001)



A view along the corridor that runs to the south of the

त्यांच्या म्हणण्याप्रमाणे ज्या सात मोठ्या खोल्या भिंती बांधून बंद केलेल्या दिसतात, त्यांचे तोंड यमुना नदीच्या बाजूला उघडते. (थोडक्यात त्या बंद भिंतीला पाडून फार तर यमुना नदी दिसेल अर्थात त्या तसे लेखी म्हणताना दिसत नाहीत.) भिंती का व कोणी बांधल्या? याचा खुलासा त्यांच्या लेखनात दिसत नाही. विषयाला कलाटणी देऊन - अशा प्रकारची रचना लाहोरच्या मुगल लाल किल्ल्यातील शीशबुर्ज महालात (रावी?) नदीच्या पात्राकडे तोंड करून दिसून येते. असे म्हणून सोडून देतात.

इंग्रजी काळात सन १८७४ मधे J W Alexander यांनी तहखान्याचा उल्लेख केला होता. नंतर लॉर्ड कर्झनच्या कारकीर्दीत त्यांनी विशेष पुढाकार घेऊन ताजमहालाची शान ओळखून अत्यंत दुर्लक्षित भागांची साफ सफाई करून घेतली आपल्या विचारांप्रमाणे बागेत विलायची झाडांची निवड करून बागेची शोभा वाढवली वगैरे इतरत्र वाचायला मिळते. परंतु त्यांनी या बंद भिंती बाबत आत काय असेल? याची उत्सुकता म्हणून नोंद घेतली नसल्याचे लक्षात येते. त्यांनी आणखी काय केले याची नोंद पुढील भागात येईल.

५. बादशाहनामामधील ४०२-४०३ पानावरील भाषांतरातून निर्माण होणारे निष्कर्ष.

कै. ओकांनी आपल्या पुस्तकात अब्दुल हमीद लाहोरींच्या पादशाह नाम्यातील छापलेल्या Vol 1 मधील ४०२-४०३ पानावरील मजकूराची दखल एबा कोच यांनी घेतलेली नाही. जानेवारी १६३२ मधे ताजनहालाची (बुनियाद) पाया बांधायला सुरवात झाली. मात्र दुसऱ्या उरुसावेळी दि २६ मे १६३३ रोजी काय घडले ते पान ९८वर त्यांनी आवर्जून सांगितले आहे. तो पर्यंत ताजमहालाचे बांधकाम कुठवर आले होते याचे चित्रही सादर केले आहे. पण कुठेही मुळ फारसी लेखनाचे उतारे त्यांनी दिलेले नाहीत. पान २५६ वर मात्र मुमताज महलच्या १२ व्या मृत्यु दिनाच्या

निमित्त १६ फेब्रुवारी १६४३च्या रात्री साजरा झालेल्या उरुसाच्या सोहळ्याचे सविस्तर वर्णन बादशाह नाम्यातील संदर्भातून दिले आहे. (बहुतेक तो Volume II असावा) त्या तसा उल्लेख करताना दिसत नाहीत. पण सामान्य माहिती प्रमाणे पहिल्या दहा वर्षाच्या शहाजहानच्या कारकीर्दीसाठी पहिला व पुढच्या दहा वर्षांच्या कारकीर्दीचा दुसरा भाग Volume II लिहिला होता. नंतर ते काम त्यांच्या शिष्याने चालू ठेवले. महंमद सालेह कानबो यांनी देखील शहाजहाननामा उर्फ 'अमल ए सलीह' नामक ग्रंथ खाजगी पातळीवर लिहिला होता. त्यांचा संदर्भ पण एबा कोच यांच्या काही ठिकाणी केला आहे.

त्याची दखल नंतरच्या भागात येईल.

जरी ईबा कोच बाईंनी ती पाने आपल्या पुस्तकात दिली असली तरी अनेकांना ती काय आहेत? कशी दिसतात? त्यांचे रोमन इंग्रजीत रुपांतर व भाषांतर पु. ना. ओकांनी कसे केले आहे? असी जिज्ञासा निर्माण होईल म्हणून ती पाने सादर करत आहे.

बादशाहनामा मधील ४०२-४०३ पानावरील भाषांतरातून निर्माण होणारे निष्कर्ष.

EnglishBooks Of P.N.Oak

هر دو را از هم جدا می ساخت . و بهمین زورهای بیجا بیمار شده
پس از چندی در زندگی پدر میری شد . مقارن چون قاسم خان
پسر عادل بوسیله یمین الدوله آصفخان عرضه داشت مشتمل بر
دراز دستی و هوا خواهی فرستاده معروض داشته بود . که این
خدمت گذار اخلاص شعار بی نشاه را که از کوتاه بینی و شقاوت
گزینی دعوای مخالفت ارباب دولت ابد میعاد می نمود .
مقدار ساخته امیدوار مراحم پادشاهی است . و در جواب آن فرمان
قضا جریان صادر یافته بود . که اگر گفتار او فروغ راستی دارد
جهان را از آلایش وجود بی سود او پاک گرداند . چون قاسم خان
بعد از ورود حکم جهان مطاع بروان بی نظام بدفرجام را خفه نموده
شهرت داد که باجل طبیعی درگذشت . و همین نام پسر دوساله
اورا جانشین آن بد آئین گردانید . و عرضه داشتی مبنی از
حقیقت این واقعه بدست محمد ابراهیم که از نوکران معتمد او
بود بدرگاه سلاطین پناه فرستاد . مثال قرة المثال صادر شد که
اموالی را که بدرون حصار دولتآباد برده . از تحت آذوقه ضایع خواهد
شد . آن را با نفایس جواهر و مرصع آلات بی نظام همراه پسر
کلان خود برسم پیشکش ارسال نماید . تا مشمولات او عز قبول یابد
و با منشور نوازش کپهوه مرصع و دو اسپ یکی عراقی با زین طلا
دیگری ترکی راهوار با زین مطلا مصحوب شکرالله عرب و قاسم خان
بدولتآباد فرستادند . اودا جیراء بانعام چهل هزار روپیه سرافراز گردید .
روز جمعه هفدهم جمادی الاولی نعش مقدس مسافر اقلیم
تقدس حضرت مهد علیا ممتاز الزمانی را که بطریق امانت مدفون

بود مصحوب پادشاهزاده نامدار محمد شاه شجاع بهادر و وزیر خان و
ستی النساء خانم که بمزاج شناسی و کاردانی بدرجهٔ اولی پیش
دستی و وکالت آن ملکهٔ جهان ملکهٔ جهانیان رسیده بود روانهٔ
دار الخلافهٔ اکبر آباد نمودند . و حکم شد که هر روزه در راه آش بسیار
و دراهم و دنانیر بی شمار بفقرا و بی‌زرمندان دهند . و زمینی در
نهایت رفعت و نزاهت که جنوب رویهٔ آن مصر جامع است . و
پیش ازین منزل راجه مانسنگه بود . و درینوقت براجه جیسنگه
نبیرهٔ او تعلق داشت . برای مدفن آن بهشت موطن برگزیدند .
اگرچه راجه جیسنگه حصول این دولت را نیز عظیم داشت . اما
از روی احتیاط که در جمیع شئون خصوصا امور دینیه ناگزیر است .
در عوض آن عالی منزلی از خالصهٔ شریفه باو مرحمت فرمودند .
بعد از رسیدن نعش آن شهر گزیده پانزدهم جمادی الآخره
سال آینده پیکر نورانی آن آسمانی گوهر بخاک پاک سپرده آمد
و متصدیان دار الخلافه بحکم معلی عجالة الوقت تربت آنکه مزینت
آن جهان عفت را از نظر پوشیدند . و عمارتی عالیشان و گنبدی
رفیع بنیان . که تا رستخیز در بلندی یادگار همت گردون رفعت
حضرت صاحبقران ثانی باشد . و در استواری نمودار استقامت
عزایم باشد . طرح افگندند . و مهندسان دور بین و معماران صنعت
آفرین پنجاه لک روپیه اخراجات این عمارت برآورد نمودند .

CHAPTER II

ADMISSION IN SHAHJAHAN'S OWN BADSHAHNAMA

A CLEAR, unequivocal and disarming admission that the Taj Mahal is a Hindu palace commandeered for use as a Muslim tomb is contained in Shahjahan's own court chronicle written by a paid courtier named Mulla Abdul Hamid Lahori.

In Elliot and Dowson[1] we are told, "*Badshahnama* of Ȃbdu'l Hamid Lahori is a history of the first twenty years of the reign of Shahjahan... Abdul Hamid himself says in his preface, that the Emperor desired to find an author who could write the memories of his reign in the style of Abul Fazl's *Akbarnama*. He was recommended to the Emperor for the work, and was called from Patna, where he was living in retirement, to undertake the composition." From this passage it is clear that Mulla Abdul Hamid Lahori wrote the *Badshahnama* (in Persian) as an official chronicle at Emperor Shahjahan's own command. The Persian text in its original form is published by the Asiatic Society of Bengal. Reproduced elsewhere in this book are pages 402 and 403 of Vol. 1 of this *Badshahnama*.[2]

There are 22 lines on page 402 and 19 on page 403. We have numbered them serially so that those who cannot read the

1. P. 3 *The History of India as Told by its Own Historians.* Vol. VII, The Posthumous Papers of the late Sir H. M. Elliot, K.C.B. edited by Professor John Dowson, M.R.A.S., published by Kitab Mahal (Private) Ltd. 56-A Zero Road, Allahabad.

2. Persian text of Mulla Abdul Hamid's *Badshahnama*, in two volumes, published by the Asiatic Society of Bengal in the *Bibliotheca Indica* series. I obtained the photostat from the copy in the National Archives, Government of India, in December 1965. Copies of that publication are available in all important institutional libraries throughout the world, dealing with Indian mediaeval history.

Persian script may follow the line-by-line transcript in the Roman script and later the line-by-line rendering in English.

A TRANSCRIPT OF THE PERSIAN PASSAGE IN ROMAN CHARACTERS (PAGE 402)

1. Har do ra az ham juda mee sakht wa ba hamin zorhae' beja beemar shudah
2. Pas az chande dar zindagi e pidar sipare shud, saabiqa chun Fateh Khan
3. Pisare Ambar ba wa seelae Yaminuddoulah Asif Khan arzah dasht mehtawe bar
4. Dowlat khwahi wa hawa jooee firistadah maarooz dashta bood keh ein
5. Khidmatguzar ikhlas shiaar benizamra keh az kotah bini wa shaqawat
6. Guzeenee bad sagaali wa mukhalifate awliya-e-dowlat-e-abad meeaad mee namood
7. Muqavyad sakhteh ummidwari-i marahmi-i badshahi ast, wa dar jawabe aan farman
8. Qazah jiriyan (sic) izze sudoor yafteh bawad keh agar guftar-e-oo farooghe rastee darad
9. Jahan ra az aalaaishe wajoode besawaad-e-oo pak gardaanad chun Fateh Khan
10. Baad az waroode hukme jahan-mutah burhane-be-nizam bad farjam ra khufah namoodeh
11. Shoharat daad keh ba ajale tabeeyee dar guzasht, wa Hussein nam pisare Darsalae
12. Oora janashin-e-aan badaayeen gurdan need. Wa arzh dashtee mebnee az
13. Haqiqat-e-ein waqueh ba dast-e-Muhammad Ibrahim keh az nowkarane moatamade oo
14. Bood, ba dargahe salateen panah firistad misalelazimul imtisal sabir shud keh
15. Iqbale ra ke ba daroone hisare Dowlatabaad burdeh az

quillat-e-saroogah (supplies) zaayai khwahand

16. Shud aan ra ba nafais jawahar wa murasseh alat-e-be-nizam hamrahe-pisare

17. Kalane Khood ba rasme peshkash usaal numayad ta multimassate oo, izze qubul yabad

18. Wa ba nanshoore nawazish kahpoh murassah wa da yake Iraqui ba Zin-tila'

19. Deegare Turkee rah waar ba zin-e-mutalaa' mashoobe Shukrullah Arab wa Fateh Khan

20. Ba Dow latabaad farishtadand. Oodajiram ba benam-e-chihal hazar roopiah sarfaraz gardeedeh

21. Rooze-juma' hafdahum Jamadil awal naashe muqaddase musafire aqleeme

22. Taqaddus hazarat mehd alia Mumtazuzzamaneera keh ba tareeqae a amaanat mudafoon

(PAGE 403) :

23. Bood masahoobe Badshehzadae namadaar Muhammad Shah Shuja Bahadur a Wazir Khan.

24. Wa Sati (sic) Unnisa Khanum keh ba mijaz shanasi wa kaardaanee ba darise aolaee pesh

25. Dartee we waqaalat elaan Maalike Jahan malikae Jahaaniyaan raseeh bood, rawane-e

26. Darul khalafae Akbarabad namoodand wahukm shud keh har roz dar rah aash e bisiyar

27. Wa darahim wa dananeere be shumar ba fuqra wa nayazmadaan bibihand, wa zamine dar

28. Nihayat rifaat wa nizaahat keh junoobrooe aan misr jaama' astwa

29. Pesh az ein Manzil-e Rajah Mansigh bood wadaree waqt ba Rajah Jaisingh

30. Nabirae talluq dasht bara-e-madfan e ann bashist muwaattan bar guzeedand

31. Agarcheh Raja Jaisingh husule ein dawlatra foze azeem danisht

anmab

32. Az rooe ahatiyaat keh dar jameeye shewan khususan umoore diniyeh naguzir ast

33. Dar' awaz aan aali manzil-e az khalisa e sharifah badoo marahmat farmoodand

34. Baad az rasidane naash ba aan shahar-e karamat bahar panz dahun Jamadi Ussanieh

35. Sale aayandeh paikare nooranee-e aan aamaanee jowhar ba khake pak sipurdeh aamad

36. Wa mutasaddiyan-e darul khilafah ba hukme muallae ajaalatul waqt turbat-e-falak martabate

37. Aan jahan iffatra az nazar poshidand, wa *Imaarate-e-aalee shaan* wa gumbaze

38. Rafi bunyan keh ta rastakheez dar balandee yadgare himmate gardoon rifaat

39. Hazrate Sahib Qarah-e-saani bashed wa dar ustuwaree namoodare istigamat

40. Azayam banee tarah afgandand wa muhandisane doorbeen wa meamaran-e-saanat

41. Aafreen chihal lakh roopiah akharajate ein imaarat bar aawurd anmoodand

HEREUNDER IS THE LINE-BY-LINE ENGLISH RENDERING (PAGE 402)

1. Both were separated from one another and with those unjust atrocities fell ill

2. After some time during his father's time (he) passed away. Prior to this since Fatehkhan

3. Son of Ambar through Yaminuddaulah Asafkhan had submitted a petition

4. Declaring his allegiance and loyalty and praying that this

5. Loyal servant full of sincerity requests that because the shortsightedness and cruelty

6. Ill will and opposition of the royal officials came into play.

7. And putting me under rigorous imprisonment - and I hope to receive Royal mercy and in validity of that death-inflicting

8. Royal order.... has had the honour of being issued and if that statement has any truth in it

9. Then this world should be relieved of the existence of such a person since Fatehkhan

10. After reciving the royal order — obeyed by the world - he advanced arguments and excuses for his bad administration

11. And publicised it to appear as a natural death and Hussain named son of Darsaleh was...

12. Made successor illegally and a petition far from the

13. Reality of this event (was) sent through Mohammad Ibrahim — one of his trusted employees

14. And the court of the Protector of Kings - issued an order which had to be strictly complied with

15. That the confessor be taken inside Daulatabad fort and starved to death.

16. And he with all the splendour and glory and fanfare accompanied by his son

17. Eldest (son) as per tradition be given a send off, so that his requests were accepted

18. And equipped with the gracious charter (order) and with two horses - one Iraqui with golden saddle

19. The other - Turkish with an ornamental golden saddle through Shukurullah Arab and Fatehkhan

20. Were sent to Daulatabad - and Udajahan was honoured with a reward of 40,000 rupees —

21. Friday - 15th Jamadi-ul-awwal the sacred dead body of the traveller to the kingdom of heaven, Her

22. Holiness, hazrat Mumtazul Zamani - who was buried temporarily, was sent —

(PAGE 403)

23. Accompanied by prince Mohammad Shah Shuja Bahadur, Wazir

Khan —

24. And Satiun Nisa Khanam - who knew the temperament of the (deceased) so intimately

25. And was well versed in the job and represented the views of the queen of queens etc.

26. Was brought to the capital Akbarabad (Agra) and an order was issued that very day

27. During the journey countless coins be distributed among the fakirs and needy, The site

28. covered with a majestic magnificent lush garden, to the south of that great city and

29. Amidst which (garden) the building known as the palace (Manzil) of Raja Mansingh, at present owned by Raja Jaisingh,

30. Grandson (of Mansingh), was selected for the burial of the Queen whose abode is in heaven

31. Although Raja Jaisingh valued it greatly as his ancestral heritage and property, yet he would have been agreeable to part with it gratis for the Emperor Shahjahan

32. (Still) out of sheer scrupulousness so essential in matters of bereavement and religious sanctity (thinking it improper to take his palace gratis)

33. In exchange of that (aali Manzil) *grand palace*, he (Jaisingh) was granted a piece of government land

34. After the arrival of the dead body in that great city (Agra) on 15th Jamadul Saniya.

35. Next year that illustrious body of the heavenly Queen was laid to rest

36. The officials of the capital, according to the royal orders of the day, under the sky-high lofty mausoleum

37. Hid (the body of) that pious lady from the eyes of the world, and this Palace (Imarat-e-Aalishan) so majestic and (capped) with a dome

38. So lofty that in its stature (it) is a memorial to the courage of sky-dimensions

पुढील भागात...

६. नगारखाना

७. गोशाळा

८. बावडी.

मिसळपाव.कॉम वरील धाग्यातील प्रतिसाद

- 7816 वाचने मिसळपाव

प्रतिक्रिया



ताजमहाल हा औरंगजेबाच्या काळात

20 Jun 2020 - 7:19 am | *विजुभाऊ*

ताजमहाल हा औरंगजेबाच्या काळात होता . म्हणजे शिवाजी महाराज आग्र्याला गेले त्या वेळेस असायला हवा.

ती जर इतकी महत्वाची वास्तू असेल तर शिवाजी महाराजांच्या कोणत्याच इतिहासात ताजमहालाचे (किंवा तत्सम वास्तुचे) वर्णन कुठेच येत नाही

- प्रतिसाद द्या



विजुभाऊ, छत्रपती शिवाजी

20 Jun 2020 - 9:57 am | *मनो*

विजुभाऊ, छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या चरित्रातील अनेक घटनांचे तपशील उपलब्ध नाहीत. अगदी महत्वाच्या घटनेबद्दलही आपण फक्त तर्काचा आधार घेऊ शकतो, अस्सल पुरावे नाहीत. उदाहरणे कितीतरी आहेत, जसे महाराज आग्र्यातून कसे निसटले, परत येण्याचा मार्ग काय होता, संभाजी महाराज नक्की कसे कोणत्या मार्गाने आले, वाटेत काय संकटे आली इत्यादी. फार काय, महाराजांच्या जन्मतारखेबद्दलही वाद होता. तीच कथा पन्हाळा ते विशाळगड प्रवासाची. अगदी ऐन पेशवाईत शिवाजी महाराजांचे कोणतेही चित्र आपल्याकडे नव्हते (किंवा आपल्यापर्यंत पोचले नाही म्हणा). या परिस्थितीत अनेकांनी आपल्या कल्पनेच्या वारूवर स्वार होऊन आपल्याला योग्य वाटतील ते तपशील आपल्या लिखाणात बेधडक वापरले आहेत. अश्या परिस्थितीत ताजमहालाचे काय घेऊन बसलात, तसा अस्सल उल्लेख मिळणं कठीण, किंबहुना अशक्य आहे.

- प्रतिसाद द्या



शिवाजी महाराज ताजमहाल बघायला गेले होते?

20 Jun 2020 - 7:44 pm | *शशिकांत ओक*

आज राष्ट्रपती भवन पहायला जायला सामान्य माणसाला जितके जिकिरीचे असते तसेच त्या काळातील लोकांना राजा, त्याचा वाडा, आतील वास्तू प्रयत्न करून पण पहायला अशक्य होते. सिवाला(त्याच्या मुलाला) तिथे मांडलिकत्व देण्याच्या कारवाईसाठी बोलावले होते. ते ही मिर्झाराजे जयसिंगांच्या आग्रहाने. त्यामुळे ताज महाल पहायचा विचारही त्यांनी केला नसेल, पण रामसिंहाशी भेटीत आग्र्याच्या

आसपासच्या परिसरातील महत्त्वाचे सरदारांच्या हवेल्या, जकात चौक्या, परतीच्या वाटेवरचे सरायांचे मुख्य लोक, कर्ज देणाऱ्या साहूकारांच्या पेढ्या, हलवायाच्या मिष्टान्न भांडारांची माहिती, पंडित पंडे यांच्या बाबत जितकी मिळेल तशी माहिती काढून आपल्या लोकांना कामाला लावायला हालचाली करायला शक्य झाले असेल.

या दरम्यान शहाजहानला गादीवर बसवायला माझ्या वंशजांनी कशी मदत केली वगैरे सांगताना ताजमहालाचा विषय निघाला असायला नक्कीच शक्य आहे. औरंगजेब दिल्लीची राजधानी सोडून आग्र्याच्या लाल किल्ल्यात राहायला येण्याचे कारणच शहाजहानचा मृत्यू हे होते. आठ वर्षांच्या प्रदीर्घ एकांतवासात खितपत राहून तो मृत्यू जानेवारी १६६६ मधे झाला. त्याच्या संगमरवरी कबरीचे काम मे महिन्यापर्यंत बांधकाम चालू असले पाहिजे. म्हणजे एका अर्थाने ताजमहालाचा विषय ताजा होता. म्हणून ताजमहालाच्या संदर्भात चर्चा नक्कीच झाली असेल. (हे माझे विचार आहेत. कै पुना ओकांच्या बोलण्यात ताजमहालाच्या आसपासच्या परिसरातच कुठे तरी सिवाला नजरकैदेत ठेवले गेले असावे असे येत असे.)

प्रतिसाद द्या



शहाजहानचा उद्देश पत्नीच्या

20 Jun 2020 - 10:43 am | *मनो*

शहाजहानचा उद्देश पत्नीच्या सन्मानार्थ तिच्यासाठी कबर बनवायचा होता असे असेल तर मग सात स्तरावरील बांधकामात इतर तळघरात पासून ते इतर - सवाल-जबाब इमारती, नगारखाना व समोरच्या जिलूखाना इमारतीत व आसपासच्या कबरी, खोल्या बांधायची गरज काय?

याचे कारण म्हणजे या इमारती ऐत्या तयार होत्या. म्हणून ताब्यात घेतल्या गेल्या कालांतराने त्यांची उपयोगिता संपल्यावर त्यातील नको असलेल्या वस्तू अडगळीचे सामान म्हणून त्या खोल्यात टाकून वरून विटांनी त्या खोल्या बंद केल्या गेल्या. वगैरे वगैरे¶

इथे तर्काचा अतिरेक झालेला आहे. ताजमहालच्या आधीची आणि नंतरची अनेक थडगी आजही आहेत. त्या सगळ्यांमध्ये अश्या प्रकारची बांधकामे सापडतात. त्यामुळे तशी एक पद्धत अथवा architecture पॅटर्न होता, एवढंच. त्या इमारती आधी होत्या असं म्हणायचं असेल तर त्याला भक्कम अस्सल पुरावा हवा. तो आजवर माझ्या पाहण्यात आलेला नाही.

पु नां च्या पुस्तकातील बादशाहनाम्याच्या उल्लेखात मंझील-इ-आलिशान व गुंबझ ह्याच शब्दांचा उल्लेख आला आहे, तो ही जयसिंगच्या त्या जागच्या जुन्या हवेलीचा उल्लेख म्हणून.मराठीत आलिशान या शब्दछटेचा अर्थ फार्सीमध्ये थोडा वेगळा म्हणजे एक उत्तम दर्जाचे घर असा घेता येतो. त्यावरून फार तर तिथे एक घर होते एवढे म्हणता येईल. जयसिंगच्या दप्तरातले काही कागद आजही राजस्थान स्टेट अर्काव्हिस बिकानेर येथे आहेत. त्यातून या घराचा काही उल्लेख मिळत नाही, आणि ते जाण्याचे जयसिंगला काहीही वाईट वाटलेले दिसत नाही. त्याचे वंशज पुढच्या ३ पिढ्या मोगल बादशहाच्या सेवेतच होते.

पुण्यात शनिवारवाड्याच्या जागेवरही पूर्वी जुनी घरे होतीच, त्यांना मोबदला देऊन दुसरीकडे जागा दिली, आणि मग ती घरे पाडून तिथे पेशव्यांनी वाडा बांधला. यावरून अशी प्रथा त्या काळात मोगलातच नव्हे तर मराठ्यातही प्रचलित होती.

- प्रतिसाद द्या



नो यांनी मांडणी योग्य केली आहे

20 Jun 2020 - 11:57 am | *शशिकांत ओक*

आग्र्याच्या यमुना नदीच्या काठावर काहींच्या कबरी पडीक तर काही सुव्यवस्थित अवस्थेत आहेत. त्यांचे तपशील एबा कोच यांनी सांगितले आहेत. नंतरच्या भागात त्यांवर लिहायची वेळ येईल. पाहू माझा उत्साह किती काळ टिकतो ते!

प्रतिसाद द्या



भाग ४ मधे अशा वास्तू आग्र्याच्या यमुनेकाठी

27 Jun 2020 - 11:12 pm | *शशिकांत ओक*

इथे तर्काचा अतिरेक झालेला आहे. ताजमहालच्या आधीची आणि नंतरची अनेक थडगी आजही आहेत. त्या सगळ्यांमध्ये अश्या प्रकारची बांधकामे सापडतात. त्यामुळे तशी एक पद्धत अथवा architecture पॅटर्न होता, एवढंच. त्या इमारती आधी होत्या असं म्हणायचं असेल तर त्याला भक्कम अस्सल पुरावा हवा. तो आजवर माझ्या पाहण्यात आलेला नाही.

कुठल्या त्याची माहिती सादर केली आहे.

इतिहासकारांना भर कागदावर कुठले पुरावे सापडतात यावर जास्त अवलंबून असतो. हातच्या काकणाला आरसा कशाला? आजही असे आता पडीक झालेले वाडे ,हवेल्या आहेत. त्यांच्या तळघरांची रचना, मांडणी, नदीकाठी वास्तू उभारायला नदीच्या तिरावर काय काय नियोजन करावे लागले असेल? त्याला कोणते मटेरियल वापरले गेले असेल? याची प्रात्यक्षिके करायला काय हरकत

आहे? जसे मी पुर्वीपासून म्हणतो कि गंजत पडलेल्या तोफा, गोळे यांचे फायरपॉवर डेमॉन्सट्रेशन व्हायल हवे. ते ही आर्मीच्या देखरेखीखाली... मग कळेल त्यांची मारक क्षमता वगैरे...

- प्रतिसाद द्या



ताजमहाल ही पाहण्याची वस्तू

21 Jun 2020 - 7:26 am | **कंजूस**

ताजमहाल ही पाहण्याची वस्तू तेव्हा नसावी कारण ती कबर आहे. जन्नत (स्वर्ग) याची कल्पना बऱ्याच धर्मांत, मनुष्यगटांत होती. प्रत्येकालाच स्वतः/ प्रिय मेल्यावर स्वर्गात जावे असे वाटते. किंवा कबरीभोवती स्वर्ग करावासा वाटतो. श्रीमंतांना हे अधिक शक्य होते. पर्शिअन कल्पनेप्रमाणे स्वर्गात चार बाग, कारंजे आणि पाच स्वर्गीय फळझाडे आहेत. तसेच ताजमहाल परिसरात घडवले गेलेले. पाणी देण्यासाठी सर्वबाजूंनी जो खोल्यांचा रूंद कट्टा आहे त्याच्या गच्चीवर नाला आहे. त्याचेच पाणी खालच्या कारंज्यांत उडायचे. (हिस्ट्री चानेल फिल्म आहे.) त्याकाळी पखालीने वरती पाणी आणून घालणारे पाणके राबवले जात.
ब्रिटिशांनी ती फळझाडे उडवली आणि दुसरी पाणी न द्यावी लागणारी उंच झाडे लावली.
अर्थात हे त्यावेळी कडेकोट बंदोबस्तात असणार. फक्त माळी जात असतील. तिथे जनता किंवा शिवाजी कुठून जाणार?

- प्रतिसाद द्या



एकंदरीत चित्रावरून

21 Jun 2020 - 9:05 pm | *शशिकांत ओक*



झाडू-बादली घेतलेले नमाजी टोपीवाल्याचे जोडपे तिथले सफाई कामगार असल्यासारखे वाटतात. अशा किंवा यांच्या वरिष्ठ मुकादमांकडे कुलुपाच्या किल्या असायची शक्यता आहे...
आपले मत काय पडते ... अशा लोकांना हाताला धरून काही माहिती काढता येईल काय?

- प्रतिसाद द्या



व्वा! छान कल्पना!

21 Jun 2020 - 9:13 pm | *शाम भागवत*

व्वा! छान कल्पना!

- प्रतिसाद द्या



सत्यस्थिती उलट आहे...

21 Jun 2020 - 9:12 pm | *शशिकांत ओक*

ताजमहाल ही पाहण्याची व(वा)स्तू तेव्हा नसावी कारण ती कबर आहे.

उरुसाला दर वर्षी सुरवातीपासून हजारोंची गर्दी होत असे... तो विषय नंतरच्या भागात कुठे तरी येईल... कदाचित खुद्द कबरीपर्यंत आत जायला मात्र सगळ्यांना शक्य होत असेल असे नाही हे मात्र खरे...
मात्र इतर दिवशी आजकालच्यासारखे पहायला शक्य नसणार... वर्षातून एकदा हवाईदलातील विमाने जनतेला पहायला सोडतात तसे काहीसे...

- प्रतिसाद द्या



मृत्यूपश्चात घर सरकारजमा

23 Jun 2020 - 3:02 am | *गामा पैलवान*

मनो,

ताजमहालच्या आधीची आणि नंतरची अनेक थडगी आजही आहेत. त्या सगळ्यांमध्ये अश्या प्रकारची बांधकामे सापडतात.

मोगलांच्या राज्यात एखाद्या व्यक्तीच्या मृत्यूपश्चात तिचं घर सरकारजमा होत असे. असे होऊ नये म्हणून काही मृतांचे वंशज घरात कबर बांधीत. जेणेकरून बादशहास ते घर ताब्यात घेता येणार नाही.

असंच काहीसं धोरण राबवून मूळ हिंदू वास्तूंची थडगी बनवली नसतील? एक शंका आली मनात. कारण की मुस्लिम वास्तू सगळ्या कबरी आणि थडगी कशी. भरजरी थडग्यांत चिरनिद्रा घेत पहुडलेले हे राज्यकर्ते जिवंतपणी कुठे रहात होते?

आ.न.,
-गा.पै.

- प्रतिसाद द्या



घराची कबर बनवण्याबद्दलची

23 Jun 2020 - 6:17 am | *मनो*

घराची कबर बनवण्याबद्दलची माहिती मीच मागे टाकली होती. तसा एक academic research पेपर कुणीतरी लिहिला होता त्यावर आधारित ती माहिती होती.

प्रत्यक्ष बादशहाला मात्र असे कोणतेही नियम आड येत नसत. तो परमेश्वराचा अवतार. अक्षरशः 'हम करेसो कायदा' अशी ती राजवट होती.

हिंदू मंदिरे, श्रद्धास्थाने त्या काळी भ्रष्ट केली जात होती, पाडली जात होती, गाभाऱ्यातल्या देवता मशिदीच्या पायऱ्यांखाली टाकल्या जात होत्या. हिंदूना चोर, बंडखोर ठरवून त्यांच्या मुंडक्यांचे मिनार गावाबाहेर रचून ठेवले जात. (जिज्ञासूंनी परदेशी प्रवाश्यांची प्रवास वर्णने आणि Meenakshi Jain. Flight of Deities and Rebirth of Temples: Episodes from Indian History पाहावे)

असे प्रकार एखाद-दुसरे नसून प्रत्येक बादशहाच्या राजवटीतील शेकडो आहेत. (नक्की तपशील श्री. गजानन मेहेंदळे यांनी जमा केले होते, ते बहुदा त्यांच्या आगामी पुस्तकात छापतील).

बुतशिकन ही त्या काळातली बहुमानाची पदवी होती आणि हिंदू महाराजांना देखील 'मुती-अल-इस्लाम' म्हणजे इस्लामचे सेवक असं प्रत्येक फर्मानात लिहिलेलं सापडेल. थोडक्यात सांगायचे तर असा प्रकार ताजमहालबद्दल झाला असेल तर तो मोगलांनी एखादा पराक्रम सांगावा अश्या अभिमानाने मिरवला असता, आणि फारसी इतिहासकारांनी ते लिहून ठेवलं असतं.(जसं बाकी मंदिराबद्दल लिहिलेले सापडते).

इथे आपण फक्त एक भिंत बंद आहे म्हणजे त्यामागे काहीतरी दडलेलं असेल असे अंदाज करून आपलंच हसं करून घेतो. खरं तर अभ्यासकांसाठी ती जागा खुली आहे (नाही तर एब्बा Koch तिथे कश्या पोचल्या?), फक्त सरकारी पद्धतीने सगळे कागद जमा करून अधिकाऱ्याच्या सवडीने आणि मर्जीने आजही ती जागा पाहता ताज महालयेईल, फक्त त्याला लागणारा वेळ आणि परिश्रम फार आहेत. असे हास्यास्पद दावे केल्याने (काही) इतिहासकारांच्या हातात आपण कोलीत देतो

आणि ते मग त्याचा फायदा घेऊन बाकी मंदिरे पाडली नाहीत असा कांगावा करतात.

- प्रतिसाद द्या



कै. ओकांच्या पुस्तकात देखील तळघरात जाऊन काढलेला एक तरी फोटो आहे.

23 Jun 2020 - 3:38 pm | *शशिकांत ओक*

खरं तर अभ्यासकांसाठी ती जागा खुली आहे (नाही तर एब्बा Koch तिथे कश्या पोचल्या?), फक्त सरकारी पद्धतीने सगळे कागद जमा करून अधिकाऱ्याच्या सवडीने आणि मर्जीने आजही ती जागा पाहता येईल, फक्त त्याला लागणारा वेळ आणि परिश्रम फार आहेत.

तो फोटो काढायला रीतसर परवानगी मिळवली गेली होती. पण नंतर कै. ओकांच्या नावाचा व मतांचा गवगवा होऊ लागल्यावर त्यांच्याकरिता तो मार्ग खुंटला. कानपुरचे नानासाहेब गोखले म्हणून उद्योजक होते. त्यांची खूप मदत काकांना झाली होती. पण तळघराचे नाव काढले की नकार घंटा असे होत होते! माझी कानपुरात बदली झाली होती त्यावेळी मी त्यांना जेके टेंपलच्या आसपासच्या बंगल्यात आवर्जून भेटलो होतो.

आजही तळघरात अभ्यासकांना जाऊन दे म्हणून एक कोर्ट केस आग्रयाच्या कोर्टात पडून आहे.

यावर मदत करायला कै पुनांची मुलगी सौ जयश्री वैद्य व चिरंजीव श्री संतोष ओकांना (दोघेही पुणेकर आहेत.) आग्र्यात निमंत्रित केले होते. एबा कोच यांचे पुस्तक विकत घ्यायला या केसमुळे मला प्रेरणा मिळाली.

ही केस चालवायला सुप्रीम कोर्टाचे रामजन्म भूमी केसमध्ये गाजलेले वकील लखनौचे श्री हररिलाल जैन आहेत. मला त्यांच्याशी संपर्क करायला मिळाला. त्यांना मी विचारणा केली कि आपण ताजमहालातील तहखान्याला उघडावे यासाठी केस लढवता आहात. तर एबा कोच या बाईंनी लिहिलेले ताजमहालावरचे पुस्तक आपण वाचले आहेत ना?

'मला माहित नाहीत या बाई व त्यांचे पुस्तक'...! ते म्हणाले. आपण अशी अपेक्षा करतो की वकील केसची तयारी करतात म्हणजे त्या बाबतची सर्व माहिती गोळा करून तयार असतात...

नंतर मनोंच्या संदर्भातून ते पुस्तक मिळवायची प्रेरणा झाली.

'मला त्यातील तळघराबाबतची पाने फोटो काढून पाठवा' असे वकील साहेबांनी म्हटले, तसे मी पाठवली. आपल्या सारख्या प्रख्यात वकीलाच्या प्रचंड पुस्तकसंग्रहात हे पुस्तक असले पाहिजे म्हटल्यावर, हो हो म्हणाले.

वाटले की हे बडे बडे वकील आपल्या मागे मागे जुनियरांची रांग लावून इतके का ऐदी होतात?

केसचे काय होईल ते होईल. सफाईकामगारांकडून किती खोल्यांना भिंती बांधून बंद केले आहे? त्यातील नदीच्याकडे तोंड करून किती व कबरीकडे तोंड केलेल्या खोल्यात किती? अशी माहिती तर काढता येईल कि नाही?

कोर्टात केसेसची कशी दुर्गती होते ...

1. Lohamandi resident says Taj belongs to

Man asks civil court to tell board to produce register of properties

Court rejects writ, fines man Rs 500 for filing stay application

UP Sunni Waqf Board

2. Although the higher courts, including the UP High Court and the Supreme Court, have refused to entertain any litigation over the monument's history, there is no dearth of cases being filed in the lower courts by religious zealots, demanding that the Taj Mahal be declared a Hindu temple.

3. A group of 6 lawyers had petitioned the Agra district court on the same issue, based on the 'evidence' given by P N Oak in his book 'True Story of The Taj'. They had demanded that the basement of the Taj Mahal be opened and all rooms be searched for the evidence of Taj Mahal's Hindu origin. BJP MP Subramanian Swami had also made a similar demand.

- प्रतिसाद द्या



बादशाहनाम्यात ताजमहाल बांधल्याची नोंद ....

23 Jun 2020 - 12:49 pm | *गामा पैलवान*

ननो,

थोडक्यात सांगायचे तर असा प्रकार ताजमहालबद्दल झाला असेल तर तो मोगलांनी एखादा पराक्रम सांगावा अश्या अभिमानाने मिरवला असता, आणि फारसी इतिहासकारांनी ते लिहून ठेवलं असतं.(जसं बाकी मंदिराबद्दल लिहिलेले सापडते).

बादशाहनाम्यात ताजमहाल बांधल्याची नोंद आहे का? पु.ना.ओकांच्या म्हणण्यानुसार मूळ आवृत्तीत नाहीये.

आ.न.,
-गा.पै.

- प्रतिसाद द्या



गा. पै.

23 Jun 2020 - 10:31 pm | *मनो*

गा. पै.

> पु.ना.ओकांच्या म्हणण्यानुसार मूळ आवृत्तीत नाहीये.

पु ना ओकांचं असं म्हणणं नाहीये. मी त्याच्या पुस्तकातील पान सोबत जोडतो आहे त्यावरून ते असं कुठेच म्हणत नाहीयेत. उलट ते ठामपणे बादशहनाम्याचा आधार घेऊन तो पुरावा म्हणून वापरत आहेत.

(चित्र दिसले नाहीतर ही लिंक वापरा)

https://ibb.co/kcRpz85

त्यांनी फारसी पाठ आणि इंग्रजी भाषांतरही दिलं आहे पुढे, त्यातून मी वर टाकलेली माहितीच कळते. तो काही तिथे मंदिर होते याचा पुरावा होऊ शकत नाही. पु नां च्या मांडणीत कुठे गफलत झाली आहे तेही सांगता येईल, पण तो मोठा विषय होईल, इथे प्रतिसादात सध्या इतकेच लिहितो.

- प्रतिसाद द्या



धन्यवाद! पण ....

23 Jun 2020 - 11:21 pm | *गामा पैलवान*

मनो,

माहितीबद्दल धन्यवाद. पण शंका कायम आहे. पु.ना.ओकांनी कसला पुरावा म्हणून बादशाहनामा (वा भाषांतर) वापरलं आहे? तो मजकूर बहुतेक पुढील पानांवर आहे.

मी वाचलेल्या 'भारतीय इतिहास संशोधनातील घोडचुका' या ओकांच्या मराठी पुस्तकात बादशाहनाम्यात ताजमहाल बांधल्याची नोंद नाही असं स्पष्टपणे वाचल्याचं आठवतं. पण याबाबत चूकभूल देणेघेणे.

आ.न.,

-गा.पै.

- प्रतिसाद द्या



पु ना ओकांच्याच पुस्तकात

24 Jun 2020 - 12:04 am | *मनो*

पु ना ओकांच्याच पुस्तकात खालील नोंद सापडली - इथे त्यांनीच लिहिले आहे की बांधकामाचे तपशील बादशहानाम्यात दिलेले आहेत.

त्या पानाचे छायाचित्र

https://ibb.co/XzQ8kYj

'भारतीय इतिहास संशोधनातील घोडचुका' हे पुस्तक माझ्याकडे नाही, तेंव्हा त्याबद्दल काही सांगू शकत नाही.

- प्रतिसाद द्या



माहितीबद्दल धन्यवाद.

24 Jun 2020 - 12:22 am | *गामा पैलवान*

ननो,

माहितीबद्दल धन्यवाद. पु.ना.ओकांनी उल्लेखलेलं बांधकाम थडग्याचं आहे, ताजमहालचं नाही.

आ.न.,

-गा.पै.

- प्रतिसाद द्या



वाचतो आहे. एकंदरीत चर्चा रोचक

26 Jun 2020 - 10:46 pm | *दुर्गविहारी*

वाचतो आहे. एकंदरीत चर्चा रोचक आहे.

- प्रतिसाद द्या



ताजमहालाचे सर्वेक्षण

27 Jun 2020 - 1:09 pm | *गामा पैलवान*

शशिकांत ओक,

माझ्या माहितीप्रमाणे भारतीय पुरातत्त्वखात्याने ताजमहालाचे आधुनिक सर्वेक्षण केलेले नाही. ही अतिशय गंभीर बाब आहे. ताजमहाल ही एक जागतिक वारसा असलेली वास्तू आहे. तिचा सर्व्हे केला गेला नसेल तर ती बेजबाबदारपणाची परिसीमा होय.

यासंबंधी अधिक माहिती मिळेल काय? धन्यवाद!

आ.न.,
-गा.पै.

- प्रतिसाद द्या



सुयोग्य प्रतिक्रिया

27 Jun 2020 - 11:21 pm | *शशिकांत ओक*

सुप्रीम कोर्टाचा रट्टा बसला होता त्यालाही २ वर्षे उलटली ... पुढे काय झाले कोणास ठाऊक

The court asked the Centre to consider whether some other ag ..

Read more at:

http://timesofindia.indiatimes.com/articleshow/64102364.cms?utm_source=c...

- प्रतिसाद द्या